

Андреј Митровић (1937-2013)¹

Андреј Митровић, историчар, професор, академик, научник и интелектуалац, обележио је својим постојањем и радом читаву једну епоху српске и југословенске историографије. Својим јавним и друштвеним ангажманом, заснованим на данас готово заборављеним принципима хуманости и социјалне правде, живео је своја убеђења о ангажованом интелектуалцу који све најбоље из себе даје за добробит заједнице којој припада.

Андреј Митровић је рођен 17. априла 1937. године у Крагујевцу. По завршетку Крагујевачке гимназије, долази на студије у Београд. Дипломирао је студије историје на Филозофском факултету у Београду 1961. године и постао је асистент на Катедри за општу историју новог века. Цео радни век, све до пензионисања 2004. године, остао је везан за Филозофски факултет у Београду на коме се изградио у врсног предавача и посвећеног педагога. Оснивач је Катедре за општу савремену историју (1985). Уз његову помоћ стасавале су бројне генерације историчара, а као ментор допринео је да десетине магистраната и докторанада крену у своја научна истраживања проширеног хоризонта, са креативном упитанашћу и са новим, не увек тако лаким питањима о српској, балканској и европској историји. Осим свог професорског рада у Београду, Андреј Митровић је био предавач и на угледним универзитетима у Берлину, Бечу, Бремену, Грацу, Брауншвајгу Хамбургу, Мајнцу, Атини, Софији и другим.

Дописни члан Српске академије наука и уметности, у којој је председавао Одбором за историју 20. века, постао је 1988, а од 2006. године био је дописни члан и Црногорске академије наука и умјетности. За свој научни рад и допринос добио је домаћа признања (Октобарска награда града Београда, 1975), али и вредна европска признања (ХердEROVA награда за допринос историографији, 2001; Медаља Константина Јиречека, Друштва за Југоисточну Европу 2004).

Научни опус професора Митровића је импозантан и обухвата 24 монографије и преко 700 научних и публицистичких радова. У све њих је уткана дубока потреба за разумевањем прошлости, проблематизовањем и тумачењем историјских процеса, повезивањем и стицањем увида у шире контексте европске и светске историје. Са таквим захтевима упућеним себи, Андреј Митровић је стално током свог научног рада проширивао тематске и хронолошке области

¹ *Историјски часопис*, књ. LXII, (2013), стр. 455-457

својих интересовања, као и теоријске и методолошке оквире бављења историјом као дисциплином. Занимање за војну, дипломатску и политичку историју на почетку каријере (прва монографија Југославија на Конференцији мира 1919–1920, Београд 1969) преточио је у интересовање за европску историју између два светска рата у знаменитој књизи *Време нетрпељивих*. Политичка историја великих држава Европе 1919–1939 (Београд 1974, Подгорица 2001, 2004, Београд 2012) и студији *Фашизам и нацизам* (Београд 1979, 2009). Следе студије посвећене историји Србије у Првом светском рату: *Продор на Балкан*. Србија у плановима Аустро-Угарске и Немачке 1908–1918 (Београд 1981, 2011), *Србија у Првом светском рату* (Београд 1984, 2004, Лондон 2007), *Устаничке борбе у Србији 1916–1918* (Београд 1987, 1988). Питањима друштвеног ангажмана уметности Андреј Митровић је посветио неколико студија, чланака и публицистичких радова. Најпознатија је свакако студија *Ангажовано и лепо*. Уметност у раздобљу светских ратова 1914–1945 (Београд 1983, 2011), као и оглед *Историјско у Чаробном брегу* (Београд 1977). Посебан оквир интересовања Андреја Митровића представљале су теме из економске историје. Резултат је била значајна студија *Стране банке у Србији 1878–1914* (Београд 2004), а дао је и велики допринос својим радом у колективној монографији *Народна банка 1884–2004* (Београд 2004). И, коначно, оно што су генерације студената могле да осете већ у првим разговорима са њим, јесте занимање и потреба Андреја Митровића да се историја мисли и теоријски. Теорији историје и развоју методологије историјског истраживања и интерпретације посветио је неколико студија: *Расправљања са Клио*. О историји, историјској свести и историографији (Сарајево 1991, Скопље 1995, Београд 2001), *Ћудљива муза*. Огледи о историјском, научном, уметничком (Ваљево 1992), *Propitivanje Clio*. Oglеди o teorijskom u istoriografiji (Београд 1996). Овако плодан и разноврстан научни опус, укључен у контекст европске историје, учинио је да Андреј Митровић буде познат и цењен историчар у Немачкој, Аустрији, Италији, Француској, Русији и на Балкану. У научним часописима тих земаља објавио је бројне чланке и расправе.

Научност и позиције струке Андреј Митровић је заступао и као уредник многих библиотека: Нолитове библиотеке Историја, потом библиотеке Историјска мисао Српске књижевне задруге, као и библиотеке Истраживања историје ЦИД-а из Подгорице у оквиру које је настојао да се дела водећих савремених историчара приближе домаћој интелектуалној јавности. Томе је, између осталог, служио и тзв. Округли сто на Филозофском факултету на коме су се деценијама водиле расправе везане за историју филозофију и теорију историје и на коме су гостовала нека од водећих имена европске историографије. Као крајњи резултат тог рада основао је Удружење за друштвену историју и покренуо часопис *Годишњак за друштвену историју*.

Посебан сегмент живота Андреја Митровића чини његова јавна делатност интелектуалца и научника. Пошто живимо у времену у коме су категорије посвећености идејама општег напретка, ширења знања и промовисања јасних друштвених вредности у другом плану, чини се важним да се овај аспект рада професора Митровића засебно истакне. Реч је о бројним наступима на телевизији, радију и интервјуима у штампи. Један део интервјуа сабран је и у књизи *Време деструктивних* (Београд 1998). Са друге стране, Андреј Митровић је посредством популарисања историје путем медија, бранио научност струке (телевизијски документарни серијал *Време нетрпељивих*, као и учешће у емисијама чувеног Кино-ока).

Одлазак великог историчара и професора је велики губитак за српску историографију али и интелектуалну заједницу. Знање, образовање, толеранција и ширина, радозналост, стручност и комуникативност професора Андреја Митровића још дуго ће недостајати нашој средини.